

Over enkele religieuze vieringen in deze tijd van het jaar

Feesten als bron van geweld?

De kloof tussen de Arabische en de Joodse bevolking in Israël is nog steeds heel diep. Ondanks vele mensen die proberen die kloof te overbruggen vermindert de spanning niet. Zo braken er op 8 oktober, juist bij het begin van het Joodse *Jom Kipoerfeest* (de grote Verzoendag), in de stad Akko felle rellen uit tussen beide bevolkingsgroepen. Vier dagen en nachten van angst en vernielingen maakten duidelijk wat er onder de oppervlakte nog allemaal broeit. Je zou daar moedeloos van kunnen worden, temeer omdat Akko als voorbeeld gezien werd van een stad waar Joden en Arabieren al honderd jaar relatief vreedzaam zouden samenleven.

Opvallend is, hoe een religieus feest daarbij tot catalysator van geweld werd, nota bene het *Jom Kipoerfeest* waarbij de verzoening wordt gevierd! De feesten worden zo tot identificatiepunten die een groep gelovigen van andere religies onderscheidt. Bij het *Jom Kipoerfeest* ligt het verkeer in Israël stil. Op die avond reed een Arabische jongeman naar huis door een Joodse wijk. Hij werd vervolgd en zijn auto werd in brand gestoken. Daarna braken rellen uit waarbij een 20-tal Arabische gezinnen geëvacueerd moesten worden, en vele vernielingen werden aangericht. Wanneer de heiligste religieuze momenten worden bedreigd, dan roept dat angst en woede op. Op zich begrijpelijk, hoewel de Arabische jongen gewoon naar huis reed. Maar hoe ga je juist op zulke momenten om met de inhoud van een viering? Kunnen de religieuze feesten die bedoeld zijn om de band met de geestelijke werkelijkheid te verzorgen, niet juist een kracht ontwikkelen om in plaats van woede en geweld iets anders te mobiliseren, bijvoorbeeld vergeving en verzoening in dit geval? Ik denk, dat de feesten dáárvoor bedoeld zijn.

In de berichten van de betrokkenen in de Nieuwsbrief over Ein Bustan komen jaarfeesten ter sprake die voor mensen in de westerse cultuur niet zo bekend zijn. Omgekeerd heeft ook de commerciële kerstman die Simona noemt, niet veel met het kerstfeest te maken. Het valt op hoe serieus de feesten voor de vrienden van Ein Bustan zijn. Daarom is het goed om er tenminste een indruk van te hebben. Dat kan hier alleen een beknopte eerste kennismaking zijn. Over alle feesten is veel meer te onderzoeken.

Rosh Hashana, het Joodse Nieuwjaar

Rosh Hashana, het 'Hoofd van het jaar' is het Joodse Nieuwjaar. De Joodse en Arabische feesten volgen hun eigen kalenders, die afwijken van de ons bekende Gregoriaanse kalender. Daarom vallen de feesten ieder jaar op een andere datum. Zo begon het Joodse jaar 5769 op 30 september 2008. Na *Rosh Hashana* volgen er tien dagen van inkeer, goed maken van slechte daden, en verzoening. Mensen worden geacht te bedenken, wat ze in het afgelopen

jaar aan slechte daden (*Aseret Jemei Teshoeva*) hebben verricht, en proberen die in deze tien dagen te verbeteren.

Jom Kipoer, de Grote Verzoendag

Deze periode van tien dagen eindigt met het feest van *Jom Kipoer*: de 'Grote Verzoendag' of de 'Dag van de Vergeving', de belangrijkste feestdag van de Joden. Het is de enige dag dat de hogepriester het allerheiligste in de tempel mag betreden. Hiermee is vanuit de religieuze inhoud het belangrijkste ideaal voor de Joodse gelovigen aangegeven als vergeving en verzoening. Rachel Gottlieb, actieve medewerkster van Ein Bustan, vertelde mij dat het vasten en de onthouding ertoe kunnen leiden dat God de wandaden vergeeft die iemand tegen Hem heeft verricht. Maar de wandaden die een medemens zijn aangedaan kan alleen die betreffende mens vergeven. Wat zou er zijn gebeurd, wanneer de Arabische jongen was uitgenodigd om het feest van verzoening met de Joodse buurtbewoners mee te vieren?

Ramadhan, de Vastenmaand

Een feest van vrede en innerlijke loutering is in de Islam de *Ramadhan*. Een maand lang vast men overdag, en doet extra religieuze oefeningen. Het vasten is, behalve als loutering, ook bedoeld om te voelen hoe het is om honger te hebben, en daardoor meer begrip te krijgen voor mensen die het moeilijk hebben. De *Ramadhan* is de negende maand van de Arabische kalender die de Maan volgt. In 2008 begon de Ramadhan op 1 september.

Id El Fitr, het Suikerfeest

De vastentijd van de Ramadhan eindigt met *Id El Fitr*: het Suikerfeest. In het jaar 2008 vierde men het Suikerfeest op 29 september, de eerste dag van de tiende Arabische maand dit jaar. Bij dit feest is er een speciale gebedsdienst, en men schenkt aan de armen. Men eet hierbij veel zoete lekkernijen, de vrouwen kleuren hun handen rood met henna.

Soekot: Het Loofhuttenfeest

Het Joodse *Soekotfeest* werd in 2008 gevierd van 13 tot 20 oktober. Men herdenkt daarbij de 40-jarige omzwervingen van het Joodse volk na de vlucht uit Egypte. In die tijd leefde men in hutten. Bij dit feest worden er dan ook hutten (*Soekots*) gebouwd, waarin men samen eet, of zelfs slaapt. Het is een vrolijk feest, dat oorspronkelijk ook een oogstfeest was, en waarbij vooral de verbondenheid met elkaar wordt gevierd.

Eid El Adha: het Offerfeest

Dit Arabische feest werd door Simona in haar bericht voor de Nieuwsbrief genoemd. Het werd in 2008 op 8 december gevierd in het Moslimjaar 1429. Bij dit feest, dat twee dagen duurt, kleedt iedereen zich mooi aan, en bezoekt familie en vrienden. Van oudsher offeren degenen die huisdieren hebben een dier, een schaap of geit, als navolging van Abraham die ook bereid was te offeren. Het vlees moet verdeeld worden, met name de armen moeten op deze dag ook kunnen eten. Bij dit feest wordt dus een gebaar van schenken en medeleven met armere mensen geoefend.

De Moslims gedenken bij *Eid El Adha* de bereidheid van Abraham om zijn zoon te offeren aan God. Abraham bracht zijn zoon naar de top van de berg *Moria*. Op het moment dat hij zijn zoon wilde doden werd zijn hand tegengehouden door een engel. God was tevreden dat Abraham zo gehoorzaam was en beloofde een lam te sturen in plaats van zijn zoon. Daarop zag Abraham een ram die met zijn horens in een struik vastzat, en offerde het dier in plaats van zijn zoon.

Dit verhaal wordt door Arabieren, Joden en Christenen wat verschillend geïnterpreteerd, wat iets laat zien van de religieuze kijkrichting. Zo zien de Arabieren in de zoon van Abraham hun stamvader *Ismaël*, terwijl de Joden daarin juist hun stamvader *Izaäk* zien. Het zoon-motief krijgt voor de Christenen nog een andere betekenis, die niet aan de erfelijkheidsstroom is gebonden. God had een lam beloofd, terwijl Abraham een volwassen ram vond. De Christenen zien in Christus de zoon van God, die als het lam werd geofferd voor de mensheid, nadat de mens Abraham bereid was om zijn zoon te offeren.

Chanoeka: Het Lichtfeest

Simona schreef ook over het Joodse lichtfeest *Chanoeka*, dit jaar van 21 tot 29 december. Met *Chanoeka* herdenken de Joden de herovering, reiniging en hernieuwde inwijding van de tempel in Jeruzalem in het jaar 165 v.C. Daarbij bleef een ritueel olielampje acht dagen branden, hoewel er slechts voor één dag olie was. Een wonder dus. Tijdens de 8 dagen van *Chanoeka* wordt een speciale kandelaar met 8 kaarsen aangestoken met het licht van een negende. Kinderen krijgen geld geschonken, waarvan ze geacht worden een deel weer aan de armen te geven. Daarmee leren ze zich voor te bereiden op de *Tzedek* (rechtvaardigheid), de religieuze plicht van de Joden om 10% van hun inkomen aan de armen af te staan.

Advent en kerstmis

In de Christelijke cultuur bereidt men zich een maand lang innerlijk voor op de geboorte van Jezus als mensenkind, wat met kerstmis wordt gevierd. In de westerse wereld wordt kerstmis gevierd op 25 december. Het verhaal uit het Lukasevangelie roept gemoedswarmte op en beschrijft de eenvoud van het Jezuskind in de stal. In het orthodoxe Christendom van Oost-Europa wordt kerstmis gevierd op 6 januari, net als bij de eerste Christenen. Daarbij staat de menswording van de god Christus voorop, die zich met de mens Jezus verbond bij de doop in de Jordaan. Eveneens wordt op 6 januari het drie koningenfeest gevierd volgens het geboorteverhaal uit het Matheusevangelie. Dat verhaal is dramatischer, en beschrijft de vlucht van Jozef en Maria naar Egypte. Ook binnen het Christendom worden dus verschillende accenten gelegd.

De maand van voorbereiding op het kerstfeest wordt de adventstijd genoemd. Advent betekent: verwachting. De vrede van het kerstfeest kan bereikt worden wanneer ieder dat licht in de eigen ziel kan vinden. Dat gaat niet vanzelf. Met name in de adventstijd is er vaak een drukte die juist wegvoert van de inhoud van het kerstfeest. In een consumptiecultuur als bij ons in West-Europa, waar alles in overvloed aanwezig is, komen er zo andere hobbels op de weg, dan in een situatie waar veel spanning heerst.

Bronnen van vrede in drie religies

Wanneer je de inhoud van de hier besproken feesten in deze drie religies bekijkt, dan blijkt dat ze alle drie motieven bevatten als: inkeer, medeleven, innerlijke reiniging, vreugde aan het licht, en zorg voor de behoefte van anderen. De sociale werkelijkheid in de wereld is vaak ver van deze idealen verwijderd. Daar gaan ook de drie religies vanuit: wanneer iedereen een engel zou zijn, zouden inkeer, reiniging en medeleven niet speciaal geoefend hoeven te worden. Het wordt pas problematisch wanneer religie misbruikt wordt om mensen van een andere culturele oriëntatie af te wijzen, te benadelen, of zelfs te onderdrukken en vervolgen. Geen van de religies geeft daar in zijn essentie het recht toe. In dat geval is de religie ver afgeraakt van haar oorspong en opgave. Het woord religie betekent: her-verbinden, waarmee bedoeld is het herverbinden van de relatie tussen de mens en de geestelijke wereld, die ieder mens ook in zijn eigen wezenskern in zich draagt. De verschillende religies geven daar eigen vormen en oefeningen voor.

In deze tijd van toenemende individualisering en bewustwording is er vaak een spanning tussen overgeleverde traditionele religieuze idealen en leefvormen en de persoonlijke inzichten, ervaringen en oplossingen. Ieder kan die spanning op zijn eigen manier invullen, bijvoorbeeld door zich op een nieuwe manier te verbinden met de vormen die in de traditionele religies worden aangeboden, of om eigen inzichten, idealen en leefvormen te ontwikkelen.

Een initiatief als Ein Bustan doet een stap in die richting, en probeert de idealen die in de verschillende religies te vinden zijn op een eigen manier in de praktijk van het dagelijkse leven en werken te brengen. Dat is een reden te meer, om deze kleuterschool te steunen. Voor vele mensen betekent Ein Bustan een lichtpuntje dat als een zuurdesem nieuwe idealen in de Israëliëse samenleving tot leven wekt.

*Cornelis Boogerd
November 2008*